

NORMBLADEN PVH (GIDSEN GOEDE PRAKTIJKEN)

De zwaardstaartsalamander *Cynops ensicauda*

I.Toepassingsgebied

Deze gids goede praktijken is van toepassing op de *Cynops ensicauda*. Deze is een zeer algemene soort binnen de salamanderliefhebberij. Vaak wordt deze benoemd tot een van de ideale beginnerssoorten. Menig liefhebber is dan ook de hobby gestart met deze dieren. De kleurenpracht zal hier ook zeker aan hebben bijgedragen.

Cynops ensicauda bestaat uit twee ondersoorten. De nominaatvorm *C. e. ensicauda* en de ondersoort *C. e. popei*. Voor veel liefhebbers is het niet altijd duidelijk welke verschillen er zijn tussen deze twee.

Cynops ensicauda komt voor op de Zuidelijke Ryukyu-eilanden van Japan. *Cynops ensicauda ensicauda* komt voor op de eilanden Amami-Oshima, Kakeroma, Uke en Yoro. *Cynops ensicauda popei* komt voor op de eilanden Okinawa, Sesoko, Hamahiga, Tonaki, Tokashiki, Zamami, Geruma en Aka (Hayashi & Matsui, 1988; Johnson, 2004; Ota, 2005).

Cynops ensicauda is de grootste van de *Cynops* familie. Ze kunnen een lengte bereiken van 16 cm, mannetjes blijven kleiner, maximaal 13 cm. *C. e. ensicauda* is donkerbruin van kleur, met lichtbruine tot gele laterale en dorsale strepen. De buikkleur is geel, al dan niet met zwarte vlekken. *C. e. popei* is overwegend zwart, met oranje tot rode laterale en dorsale strepen. Deze kunnen bij zowel de *C.e. popei* als bij de nominaatvorm ook geheel ontbreken. De buikkleur is geel tot donkeroranje en soms zelfs rood. Bij nakweekdieren wordt ook vaak geel gezien, dit komt veelal door gebrek aan carotenen in hun voeding. De buik is al dan niet met zwarte vlekken bezaaid. Bij *C.e. popei* kunnen over het lichaam ook groene tot witte vlekken en banden voorkomen. Deze kunnen ook ontbreken. De staart is in doorsnede afgeplat, ovaal en eindigt in een punt. Vandaar de naam zwaardstaartsalamander. Bij vrouwtjes is de staart langer dan kop-lichaam, bij mannetjes is de staartlengte korter of even lang als kop-lichaam. Bij *C. e. ensicauda* hebben de mannetjes in het voortplantingsseizoen een zilverblauwe gloed op de staart. In het water verblijvende exemplaren hebben lage vinzomen op en onder de staart.

C. ensicauda leeft zowel in het water als op het land. Deze salamanders komen voor in sloten, poelen, rijstvelden en allerlei andere stilstaande watertjes. Op het land leiden de salamanders een verborgen levenswijze op allerlei geschikte plaatsen zoals onder vochtig hout e.d.

II. Voeding

Cynops ensicauda is niet kieskeurig wat voeding betreft. Volwassen salamanders kunnen gevoerd worden met regenwormen, tubifex, rode muggelarven en Artemia. Ook naaktslakjes, kleine waterslakjes, krekeltjes en diepvriesvoer wordt geaccepteerd. Jonge dieren eten kleine regenwormpjes, tubifex, rode muggelarven, Artemia en springstaartjes. Ook stofkrekeltjes, fruitvliegjes en hun maden worden gegeten. Zorg voor veel variëteit in de voeding. Wanneer zij na de metamorfose nog op land vertoeven kan de tubifex en de rode muggelarven worden aangeboden op een stuk vochtig keuken- of wc-papier. Bij *C. e. popei* is het aan te bevelen om dit enige tijd te bepoederen met een roodkleurpoeder (op basis van Canthaxantine) voor kanaries. Dit bevordert de intensiteit van de oranje- of rood-oranje buikkleur.

III. Huisvesting

In een aquarium van 100x40x40 cm kunnen zes volwassen exemplaren worden gehuisvest. De bodem bedekken met een dikke laag grind, zodat planten goed kunnen wortelen. Schuilplaatsen kunnen worden gecreëerd door middel van stenen, kienhout en wortelhout. Een landgedeelte is aan te bevelen, ondanks dat ze er soms weinig gebruik van maken. Dit is in de vorm van wat stenen of wortelhout, wat boven water uitsteekt, of een stuk drijvend kurkschors, ruim voldoende. Een waterstand rond de 20 cm is genoeg. Om ontsnapping te voorkomen, moet de bak afgedekt worden of een overstekende rand van minimaal 5 cm hebben. Als verlichting voldoet een simpele TL of een spaarlamp. Dit is meer bedoeld voor de planten dan voor de salamanders. Aansluiten op een timer is aan te bevelen, zodat er een constant dag- en nachtritme is. Planten die geschikt zijn, zijn o.a. *Elodea densa*, *Egeria najas*, *Hydrocotyle vulgaris*, *Cabomba aquatica*, *Hygrophila polysperma*. Mechanische filtering is niet nodig, maar kan zeker geen kwaad, zolang de uitstroming van de pomp niet te hard staat. De salamanders komen van nature voor in grotendeels stilstaand water. Eventueel een luchtpompje is vaak al voldoende.

IV. Gezondheid

Deze salamanders komen uit gebieden met een subtropisch klimaat. De temperaturen op deze eilanden liggen niet lager dan 12-13°C in de winter. Koudere temperaturen kunnen ze kortstondig wel hebben, maar is niet bevorderlijk. Temperaturen van 28-29°C (uitzondering) worden verdragen, maar maximaal 25°C is aan te bevelen.

Salamanders zijn meesters in ontsnappen, zo ook de zwaardstaartsalamander. Een aquarium moet dus altijd goed zijn afgedekt, of er moet aan alle zijden van de bak een overstekende rand liggen van minimaal 5 cm breed.

V. Soortspecifiek gedrag

De salamanders zijn niet agressief naar elkaar, hoewel het tijdens voeren er behoorlijk wild aan toe kan gaan. Er wordt vaak in wilde weg om hen heen gehapt en er wordt wel eens in de flanken of in een poot gehapt. Meestal zonder verwondingen.

C. ensicauda is een zeer makkelijke soort om tot voortplanting te brengen. In de meeste gevallen planten ze zich voort in het vroege voorjaar, en in het najaar. Soms al bij 12-13°C zijn de mannetjes actief om de vrouwtjes te imponeren. Als een mannetje een vrouwtje waarneemt benadert hij haar en begint met zijn staart geursporen in de richting van het vrouwtje te wapperen. Als een vrouwtje paringsbereid is blijft zij op haar plaats zitten. Waarna het mannetje, na enige tijd geursporen naar haar toe gewapperd te hebben, voor haar uit kruipt en een zaadpakketje afzet dat door het hem volgende vrouwtje in haar cloaca wordt opgenomen. Sparreboom(1994) beschrijft uitgebreid het paringsgedrag. Ongeveer 2 weken na zaadopname begint het vrouwtje met het afzetten van haar eitjes. De eitjes worden aan en tussen blaadjes van waterplanten afgezet, of, indien mogelijk op land, tussen mos, tot op een hoogte van ruim 10 cm boven waterniveau. Sommige salamanders laten eieren en larven met rust, terwijl andere individuen ze gretig verorberen. Om te kweken met deze salamanders is het dus raadzaam om de eieren te verwijderen uit het aquarium, en ze onder te brengen in een andere bak. De larfjes komen ongeveer na 2 weken uit het ei, afhankelijk van de temperatuur. Ze worden gevoerd met watervlooien, en wanneer ze groot genoeg zijn, ook met rode muggenlarven en tubifex. Houd larven en juvenielen warm, rond de 20°C tijdens het opkweken. Na de metamorfose gaan de jongen het land op. De meeste blijven het eerste jaar veelvuldig op land. Om juvenielen te houden is een bak met een waterstand van hooguit 3-4 cm voldoende. Zorg voor veel stukken landgedeeltes en (drijf)planten waar ze op kunnen rusten. Na 2 tot 4 jaar zijn de jongen geslachtsrijp.

VI. Verdere informatie

Sparreboom, M., 1994. On the Sexual Behaviour of the Sword-Tailed Newt, *Cynops ensicauda* (HALLOWELL, 1860). Abhandlungen und Berichte für Naturkunde 17: 151-161.

Pasmans, F., Bogaerts, S., Wallays, H. & Janssen, H. 2008. Salamanders, biologie, huisvesting, kweek. Merelbeke (België), Ecology Projects

Zaremba, R. 1993. Ervaringen met de zwaardstaartsalamander (*Cynops ensicauda*). Lacerta 51 (4): 115-120

<http://science.naturalis.nl/hosted-sites/salamanders/salamanders-of-the-old-world/species-list/cynops/ensicauda>